

ELS EFECTES DE LA CRISI A BALEARS (XIX)

LA CRISI DELS PRESSUPOSTOS DE LES LLARS I DE LES PERSONES

El passat 22 de juliol l'Institut Nacional d'Estadística (INE) va publicar l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF) de l'any 2012. Aquesta enquesta és clau per observar la despesa de consum anual que fan les famílies i les persones i a què destinem dita despesa (composició de la despesa). Sens dubte és un excel·lent indicatiu dels efectes de la crisi en els ingressos de les llars i les persones i, alhora, dels canvis en les tendències de consum. Per una millor contextualització de la informació sobre pressupostos familiars convé posar-la en relació amb les dades d'ingressos que ens proporciona l'Enquesta de Condicions de Vida. Malauradament la darrera edició disponible d'aquesta és de l'any 2010. No obstant la incloem perquè ens indica una tendència prou significativa.

*Aquest número 22 de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESOS** l'hem dedicat, idò, a copsar un dels efectes cabdals de la crisi econòmica i social: El trasbals dels pressupostos de les llars i de les persones. Mantenint la vocació de flaix d'aquesta publicació, observarem l'evolució durant aquests anys de crisi dels ingressos, les despeses de les llars i de les persones i posarem especial atenció a com han evolucionat les despeses en serveis bàsics com a conseqüència de la proliferació de copagaments, taxes etc. Val a dir que, amb tota probabilitat, la baixada dels ingressos mitjans augmentarà considerablement aquest any 2013 (les reformes implementades pel Govern de Mariano Rajoy van en aquesta direcció) i es pronunciaran els canvis en la composició de la despesa mitjana (tindrà més pes la destinada a les necessitats bàsiques i manco la que es fa en consums "prescindibles"). Tot plegat, es pot albirar una crisi de consum que prolongui la crisi social i d'ocupació i un creixement encara major de les desigualtats.*

*Una vegada més hem de reiterar el nostre desig de que el contingut d'aquest **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESOS** sigui del vostre interès. Si a més serveix per incentivar el sempre necessari debat democràtic sobre com sortir de l'actual situació de crisi, la nostra satisfacció serà doble.*

1.- Introducció

Han passat més de cinc anys des de l' inici de la crisi i la situació econòmica i social no ha deixat d'empitjorar. Aquesta és la realitat que hom pot constatar amb les dades estadístiques, els estudis dels científics socials i els informes dels organismes que treballen amb les persones víctimes dels efectes de la crisi i, en definitiva, per a qui copsi les percepcions socials. que són molt majoritàriament d'inseguretat econòmica i laboral.

Cada cop es consolida més la consciència de que les polítiques aplicades per a sortir de la crisi (austeritat per als no rics) estan provocant un canvi de model social amb manco cohesió social, més desigualtat i, per tant sembla que el camí cap a una societat dual és el camí de sortida de la crisi imposat per les elits econòmiques dominats.

En qualsevol cas, és possible que alguns indicadors macroeconòmics millorin, com ara la prima de risc, les exportacions i, fins i tot, poden millorar les dades estadístiques de l'atur i es poden registrar lleugers creixements del PIB. Però això no vol dir en cap cas que ens aproximem a la situació econòmica i social d'abans de la crisi. Ans al contrari, des d'una visió econòmica però no únicament economicista, s'ha d'advertir que alguns indicadors econòmics i sociolaborals poden semblar millorar pel simple fet de no empitjorar. N'hi ha però d'altres indicadors que no tenen, ni que sigui aparentment, cap semblança de millora. No millora la reducció dels dèficits públics, ni el deute privat, ni la capacitat de consum. Les corrents de fons de les reformes estructurals implementades ens porten a una societat amb fortes diferències socials, important precarietat i un major empobriment relatiu. En aquest context, el consum de les persones i les famílies es retreu, els pressupostos privats s'encongeixen i canvien els hàbits de consum. Cada cop queda menys pressupost per als "luxes" de les classes mitjanes.

La devaluació interna, a la qual la Reforma Laboral hi té un paper molt important per la baixada salarial estructural que suposa i que ara es vol arrodonir amb la devaluació de les pensions, provoca una davallada del consum i la inversió privada, i per tant, que la demanda interna segueixi enfonsada. En definitiva, a les pròximes pàgines hi trobareu dades i alguna explicació d'aquesta situació que hom podria definir de recessió (sense que s'albiri cap símptoma de millora) dels pressupostos privats de les classes mitjanes i baixes.

2.- Les xifres més rellevants

- ✓ Els ingressos mitjans de les llars i les persones de Balears baixen en el quadrienni 2007-2010 un 5,3% i un 4,8%, respectivament.
- ✓ En el cinc anys de crisi la despesa de les llars de Balears cau un 14,8%, mentre que al conjunt d'Espanya aquesta caiguda és de l' 11,9%.
- ✓ En el període 2008-2012 el gasto per persona illenca baixa un 12,2%, mentre al conjunt d'Espanya cau només un 6,8%.
- ✓ La despesa balear en menjars i begudes fora de la llar baixa un 38,8% i un 37,0%, en el cas de les llars i les persones, respectivament.
- ✓ Les despeses de la ciutadania en serveis bàsics, com ara els educatius, transports i protecció social, a l'any 2012 són superiors als de l'any 2008.
- ✓ Les despeses sanitàries no tenen grans variacions i, fins hi tot hi ha alguna despesa que baixa.

3.- Els ingressos de les llars i de les persones

A la taula següent es pot observar que la crisi està provocant una pronunciada baixada dels ingressos mitjans de les llars i les persones. L'augment de l'atur, la precarietat laboral i salarial i la baixada dels salarials nominals en són les causes. Observis que l'any 2008 encara hi ha augments d'ingressos en relació a l'any anterior. No obstant hem volgut fer la comparativa 2010 sobre 2007 per descartar el possible efecte d'ingressos de 2007 procedents de les indemnitzacions provocades pels primers acomiadaments de la crisi. Així i tot, la variació a la baixa es prou significativa i, amb tota seguretat, s'haurà augmentat en els anys 2011, 2012, i, molt especialment, en el 2013 en el qual la Reforma Laboral comença a produir efectes de devaluació salarial.

INGRESSOS MITJANS ANUALS DE LES LLARS I DE LES PERSONES (evolució 2007-2010)

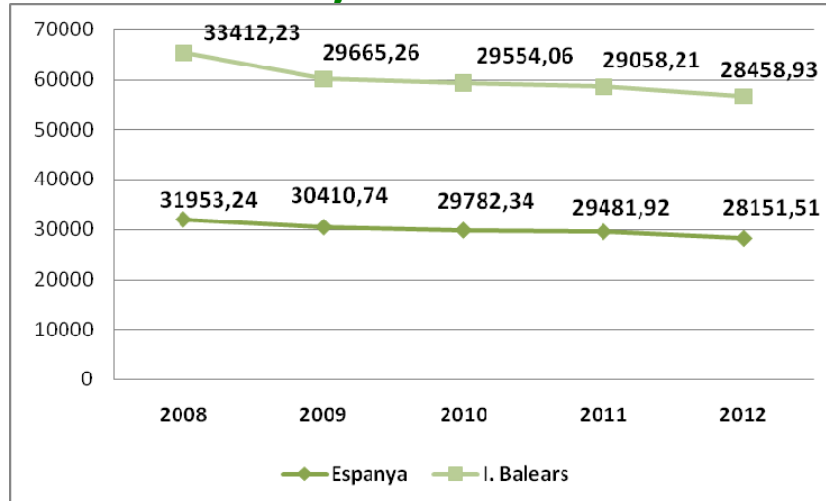
	2007	2008	2009	2010	% VARIACIÓ 2010/2007
Llars Illes Balears	26.820	28.221	25.859	25.395	-5,3%
Llars Espanya	26.010	26.500	26.033	25.094	-3,5%
Persones Illes Balears	10.438	10.829	10.164	9.934	-4,8%
Persones Espanya	9.560	9.865	9.737	9.446	-1,2%

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (INE)

4.- Les despeses de les llars i de les persones

La gràfica següent ens mostra l'evolució descendent durant el quinquenni de la crisi de les despeses que es fan a les llars il·lenques i del conjunt d'Espanya.

DESPESES ANUALS (2008-2012) A LES LLARS Mitjanes en euros

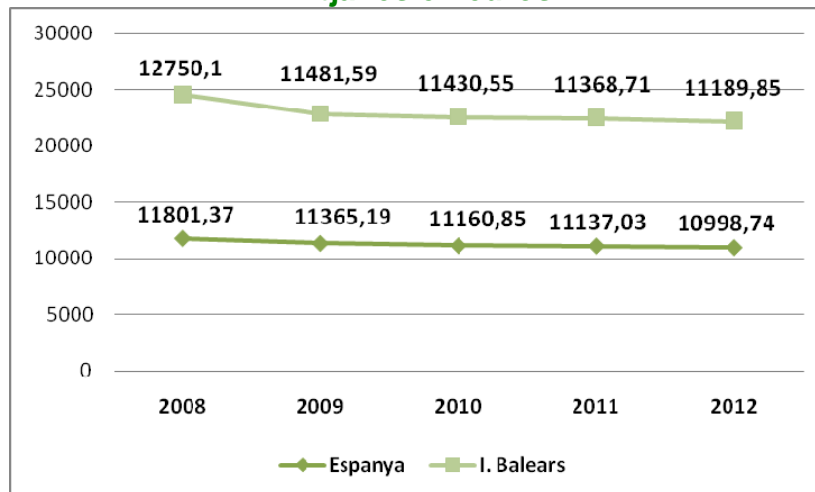

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Enquesta de Pressupostos Familiars, 2012 (INE)

A l'inici de la crisi, les llars balears tenien una despesa superior a la de les llars espanyoles, segurament motivada, entre altres coses, per l'alta taxa d'ocupació i la major jornada laboral mitjana treballada. Però en els cinc anys de crisi la despesa a les llars de Balears cau un 14,8%, mentre que la caiguda al conjunt d'Espanya és de l'11,9%

Pel que fa a les despeses de les persones la tendència, com no podia ser d'altra manera, és també a la baixa. La gràfica següent ens informa de que en el període 2008-2012 les costes per persona il·lenca baixa un 12,2%, mentre al conjunt d'Espanya cau només un 6,8%.

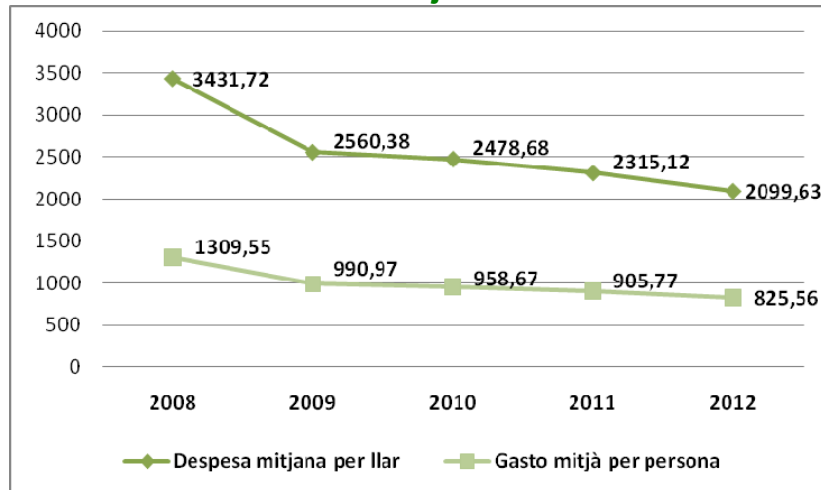
DESPESES ANUALS (2008-2012) DE LES PERSONES Mitjanes en euros

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Enquesta de Pressupostos Familiars, 2012 (INE)

L'Enquesta de Pressupostos Familiars ens proporciona una abundant informació sobre la composició de la despesa de la ciutadania. Particularment, per aquest **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** ens ha semblat que incorpora una interessant informació sociològica aquella que fa referència a la despesa balear en menjars i begudes fora de la llar. Tal i com es pot observar a la gràfica, en els cinc anys de la crisi la baixada en la despesa per aquest concepte és espectacular: un 38,8% en el cas de les llars i un 37,0% en el cas de les persones.

DESPESES EN MENJARS I BEGUDES FORA DE LA LLAR Evolució 2008-2012. Mitjanes anuals en euros

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Enquesta de Pressupostos Familiars, 2012 (INE)

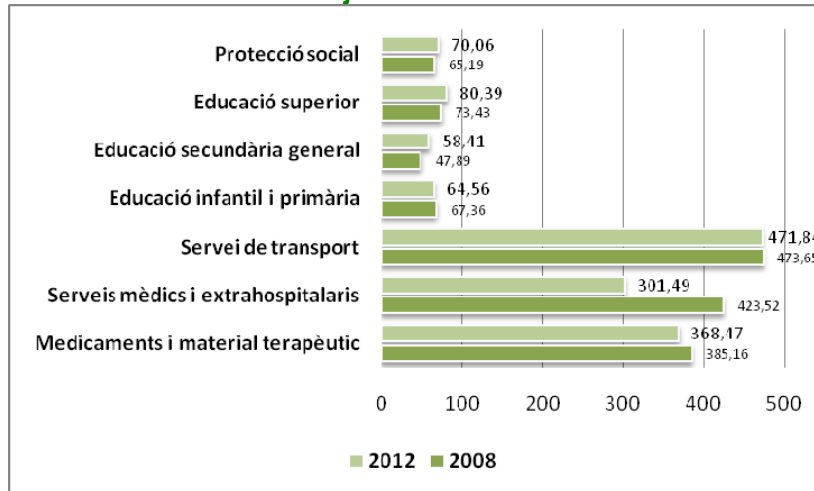
Val a dir que la despesa en menjars i begudes fora de la llar incorpora hàbits relacionats amb el lleure i l'esbarjo, però també comportaments relacionats amb l'organització social del temps de treball (com ara dinars i sopars de negocis i/o de feina, dinar als restaurats de "menú" per mor de les jornades labores partides). L'esbarjo relacionat amb el menjar als restaurants s'ha redimensionat cap al "fast food" i les trobades a la pròpia llar i per a les jornades laborals partides s'ha tornat a la costum de la carmanyola i el "tupperware".

7.- Les despeses en alguns serveis bàsics

Les dues gràfiques següents ens permeten observar que les despeses de la ciutadania en serveis bàsics com ara els educatius, transports i protecció social a l'any 2012 són superiors a les de l'any 2008. A tall de exemple, la despesa familiar en educació secundària s'ha incrementat gairebé un 22%. Per contra, en termes generals, en les despeses sanitàries no hi ha grans variacions i, fins hi tot, hi ha alguna despesa que baixa.

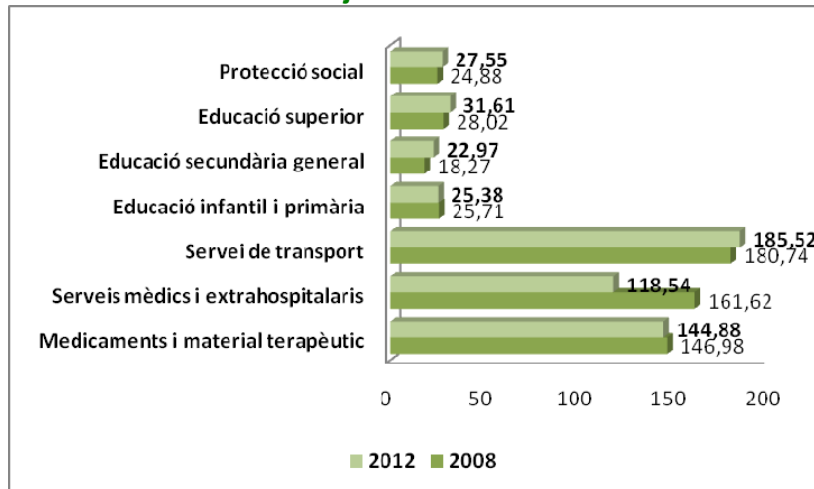
Tot i que l'any 2012 no s'ha incorporat tota la despesa sanitària nova provocada pels copagaments, les dades següents poden significar -com indiquen alguns estudis de tendències de consum- que les famílies es veuen obligades a estalviar en salut per tal de quadrar els pressupostos, abans d'escatimar en despeses en educació o en altres serveis bàsics inevitables.

DESPESES ANUALS (2008 I 2012) A LES LLARS EN ALGUNS SERVEIS BÀSICS
Mitjanes en euros

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Enquesta de Pressupostos Familiars, 2012 (INE)

DESPESES ANUALS (2008 I 2012) DE LES PERSONES EN ALGUNS SERVEIS BÀSICS
Mitjanes en euros

Font: Elaboració pròpia a partir de dades Enquesta de Pressupostos Familiars, 2012 (INE)

7. Conclusions

⇒ Després del llarg quinquenni de crisi, la política econòmica basada en l'austeritat neoliberal, no ha donat resultats tangibles en termes de creixement, ocupació i cohesió social. Ans al contrari, s'ha incrementat la desigualtat, i les càrregues socials de l'ajust estan sent molt injustes. S'ha menystingut el valor del diàleg i de l'acord social, i la devaluació interna dels salaris, pensions i prestacions socials està provocant una autèntica crisi de consum i d'inversió privada.

⇒ La veritat és que, tal com hem vist en el contingut d'aquest **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO**, la crisi ha impedit a les famílies viure millor (per exemple, han prescindit de despeses destinades a renovar el seu vestuari, canviar de cotxe, viatjar o sortir de casa per dinar o sopar amb la família o les amistats) i, al mateix temps, han d'afrontar increments en despeses per a l'adquisició de productes tan bàsics com el transport (la pujada dels preus de l'EMT, etc.), l'educació (compra de llibres de text, matrícules escolars i transports escolars, etc.) o la sanitat (copagaments farmacèutics). Val a dir que, amb tota seguretat, aquesta crisi i l'iniquitat del consum es pronunciaran al llarg de 2013.

⇒ En la nostra opinió, sense una recuperació real del consum de les famílies, i sense una major justícia en la composició del consum, que permeti millorar la qualitat de vida de la majoria de la nostra societat, difícilment es pot parlar de sortida de la crisi. Tret que qui faci tals pronòstics sostingui que la crisi únicament ha afectat a les magnituds macroeconòmiques i no a la vida quotidiana de la gent corrent.